

ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТИЗМІВ У КОРОТКІЙ ІСТОРІЇ НАКАґАМІ КЕНДЖІ «ВОДЯНА ЖІНКА» (「水の女」)

Джиджора Ніна Миколаївна, студентка групи ФЯб-1-8-4.0д, III курс, спеціальність «Мова і література (японська)»

Науковий керівник: А.О. Букрієнко, кандидат філологічних наук, доцент Київського університету імені Бориса Грінченка.

У статті розглянуті функції територіальних та соціальних діалектизмів у творі Накаґамі Кенджі «Водяна Жінка», визначений їхній вплив на формування мовного портрету персонажів.

Актуальність дослідження. Хоча вивчення японської мови стає дедалі популярнішим в Україні, вивчення діалектних проявів у творах художньої літератури досі не набуло належного поширення. Основні напрацювання в цій сфері належать Батюк І.Ю. – асистента кафедри сходознавства імені професора Ярослава Дашкевича філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Територіальні та соціальні діалектизми є яскравими стилістичними засобами увиразнення характеристик персонажів творів японських письменників, уможливорює визначення їхнього соціального й економічного статусу, місця зростання і проживання. Хоча певний час діалекти вважались вульгарними і не вивчалися активно, через дослідження окремих використаних діалектизмів можливо глибоко відчувати не лише внутрішній світ героя, а і його місце в соціумі. Тому вивчення територіальних і соціальних діалектів крізь призму літератури є важливим аспектом, який потрібно активно розвивати.

Діалектизми та їх використання є невід’ємною частиною літературної творчості Накаґамі Кенджі. Він використовує власний життєвий досвід та знання, здобуті під час подорожей, щоб ретельно передати лексичні й граматичні діалектизми як засоби стилістичного увиразнення твору. Діалектизми досить точно відбивають соціальний статус героїв, їх приналежність до певного регіону,

тому вкрай важливо досліджувати ці особливості мови творів Накагамі Кенджі з метою увимразнення характеристики героїв.

Мета дослідження. Проаналізувати територіальні та соціальні діалектизми як мовностилістичні засоби увиразнення характеристики персонажів творів Накагамі Кенджі.

Збірку «Водяна Жінка» (「水の女」) було публіковано в 1982 році, коли статус Накагамі як *буракуміна* був вже відомим фактом, і він активно писав розповіді про життя представників касти. Окрім мотивів про дискримінацію у соціумі, унікальним для цієї збірки є філософічний аналіз інтимності, через призму стосунків між чоловіками і жінками. Використовуючи інтимні епізоди, автор аналізує, що є ключовим у різниці менталітетів чоловіків та жінок. Упродовж перших історій, жінка завжди лишається не названою – він її описує за допомогою ключового образу або епітету, але ніколи не надає їй ім'я. У другій половині збірки, він робить протилежне – тепер чоловік без імені, а жінка зображена в домінуючій позиції у стосунках. Інтимність тут не про любов – це лише метод передачі квінтесенції чоловіка або жінки (залежно від короткої історії). Певною мірою можна вважати, що в цих історіях немає сюжету, а лише детальна картинка, через призму якої автор намагається пояснити свої осмислення гендерної ідентичності. Проте Накагамі Кенджі лишає вірним своєму мовному стилю і будь-яка з повістей збірки наповнена діалектними елементами з префектури Кіі.

Коротка історія «Водяна Жінка» (「水の女」) є титульною в збірці коротких історій Накагамі Кенджі. Вода в цій історії, використана як метафора, що відбиває ставлення жінки до світу: течія води несе все і вона є частиною цієї течії, вона не чинить опору своїй долі та світу. Її буденність водночас несуттєва для світу, але й ефемерна для себе. У короткій історії головними персонажами є Томіморі, його старший брат Хідеакі і «водяна» жінка, яка живе разом з Томіморі в його халабуді. У розповіді фігурують кілька епізодів, включаючи те, як познайомились жінка і Томіморі, і як Томіморі з братом продавали худобу.

Уже з першої фрази короткої історії ми розуміємо підтекст твору, маркерами якого виступають елементи соціолекту – мови *буракумінів*. 富森がそ

の女を路地の山の脇にある家に連れて来たのは、八月も入ってからの事だった。 *Tomimori ga sono onna wo roji no yama no waki ni aru ie ni tsureta no ha, hachigatsu mo haitte kara no koto datta.* Томіморі привів ту жінку до себе в дім, біля гори поблизу **алеї**, вже як почався серпень. [中上, 1982, 17] Слово *алея* в цьому випадку і є елементом соціолекту. Як зазначено вище, так називалися комуни, де жили *буракуміні* – *роджі*. Конотації цього слова для Японців дають читачеві можливість відразу впізнати місцевість, про яку йдеться. Оскільки автор вважав сам термін *буракумін* образливим і бридким, він не використовував це слово і похідні від нього, але за допомогою слова «*роджі*», він моментально дав зрозуміти, що події твору відбуваються саме в поселенні *буракумінів*.

Окрім соціолекту, Накагамі активно використовує говірку Шінгу, яка була характерна для Кумано, де він ріс і жила велика численність населення *буракумінів*. Говірка Шінгу є елементом діалекту Кіі (також називається діалект Вакаяма), наріччя Кінкі. У творах Накагамі використані як фонологічні, лексичні одиниці наріччя, так і граматичні. У короткій історії «Водяна Жінка», соціолектизм зустрічаємо відразу з першого речення, натомість елементи територіального діалекту автор використовував виключно в мові самих героїв. Діалектизми зустрічаємо в першій же репліці на першій сторінці, тому читач відразу занурений в місцевий колорит: 「かしこい子やねえ」 *Kashikoi ko ya nee* Яка ж ти розумна дитина [4, ст. 47]. У наріччі Кінкі частки (や) *ya* замінює частки (だ) *da* (яке існує як проста/розмовна форма закінчення 「です」 *desu*). Ці частки зустрічаються впродовж твору в різних контекстах: 「雨やねえ」 *Ame ya nee* І знову дощ [4, ст. 54]; (...) 「なんにも用事がないんやけど」と言った。 *Nanni mo youji ga nain ya kedo* В мене нема ніяких планів [4, ст. 62]; 「船に乗っとるみたいやね」 *Fune ni nottoru mitai ya ne* Нібито пливу на човні [4, ст. 76]. Окрім частки (や), в цих прикладах ще фігурує закінчення (ね/ねえ), яке також характерне для цього діалекту в розмовній мові. У літературній мові (ね/ねえ) це закінчення використовують і жінки, і чоловіки, але в регіоні Кінкі це закінчення використовують переважно жінки. Натомість закінчення (わ), яке є переважно

жіноче гендерне закінчення в літературній мові, використовується і жінками, і чоловіками в Кінкі [1, ст. 40]: 富森が言うと秀明は、「どうせ、どこぞで元取るわよ」と女の出した茶を飲む。 *Tomimori ga iu to Hideaki ha, “Douse, dokozo de mototoru wa yo” to onna no dashita chya wo nomu.* Слухаючи Томіморі, Хідеакі сказав: «Все одно ти десь повернеш кошти,» - і випив чай, який принесла жінка [4, ст. 63].

Говірці Кінкі також притаманні фонетичні зміни дієслів, наприклад (てい *teiru*), що позначає інфінітив, в словах (言っている *itteiru* говорити), (感心している *kanshin shiteiru* милуватися), (寝ている *neteiru* спати) змінюється на (とる) - 「よう秀兄が言うとりけど、兄と一緒に他所へ馬喰でもしに行て一日でも泊まる事あったら必ず女を見つけないと感心しとりよ。」 *You Hide-ani ga iutoru kedo, ani to isshyo ni tashyo he bakurou demo shini ite tomaru koto attara kanaradzu onna wo mitsuken koto nai to kanshin shitoru* yo. Правильно каже брат Хіде (призвісько), але, якщо поїдеш зі старшим братом в інше місто торгувати скотом і вам прийдеться там переночувати навіть одну ніч, і ви не зможете знайти там жінку, я буду дуже вражена [4, ст. 51]; (...)富森の顔をのぞき見て「気持ちよう寝とるわだ」と女に言い、(...) *Tomimori no kao wo nozokimite “Kimochi you netoru wa da” to onna ni ii,* Глянувши на обличчя Томіморі: «Добре він поспав,» він сказав жінці. У цьому реченні ще й використане закінчення (わ), стилістику якого в контексті діалекту описано вище.

Говору Кінкі, в тому числі й діалекту Вакаяма, притаманна видозміна слова (いる) *iru* – бути. У наріччі Кансай використовують форму (おる) *oru*, яка частково зустрічається в літературній мові, але лише у ввічливій формі мовлення. У регіоні Кінкі, це звичайна форма мовлення і вона часто використовується в повсякденному мовленні, наприклад у фразі 「おるかい」 “*Orukai?*” Ти там? [4, ст. 62]; 「おらんわよ」 *Oran wa yo.* Його нема [4, ст. 67]; (...)富森に、「あそこにおるんじゃ」とまた家の方を指差す。 *Tomimori ni, “Asoko ni orun jya” to mata ie no hou wo yubisasu.* «Он там,» він сказав Томіморі і знову тикнув пальцем в бік дому [4, ст. 67].

Для діалектів регіону Кансай характерна лексема (あかん) *akan*. Вона має значення «ні, не можна, не можливо, не потрібно» і, хоча й не є вульгаризмом, вважається дещо неввічливим словом. Є припущення, що походить лексема від слова (いかん) *ikan*, яке в свою чергу є скороченням слова (いけない) *ikenai* [3, ст 2]. Ця лексема тотожна з літературним (駄目) *dame*, прикладом використання якої можна навести таку цитату: (...)秀明が物を言うより先に「あかん、あかん、お前よりもちゃんとまとめな馬喰が何人もここへ来て、そのうち商いをする約束しとるんじゃから」と手を払った。 *Hideaki ga mono wo iu yori saki ni “Akan, akan, omae yori mo chyanto matome na bakurou ga nannin mo koko he kite, sonouchi akinai wo suru yakusoku shitorun jya kara” to te wo haratta*. Хідеакі ще не встиг нічого сказати, як він махнув руками і сказав: «Ні, ні, є безліч кращих, справжніх торговців скотом за тебе, які сюди приходять – рано чи пізно я укладу з ними договір» [4, ст. 67-68].

Унікальним граматичним і фонологічним засобом увиразнення тексту є (たら) *tara*, яка в цьому випадку використовується зі значенням «а що якщо?». Вона замінюється на граматичну частку (よらい) *yorai*, яка в контексті твору використовується так: 「まあ行てみよらい」 秀明は言った。 “*Maa ite miyorai,*” *Hideaki ha itta*. «А якщо спробувати з’їздити подивитися?» сказав Хідеакі [4, ст. 63]. Семантичний діалектизм (ええ) *ee* є аналогічним літературному варіанту (いい) *ii*. Переважно він вживається у значенні «добрий», але залежно від контексту семантика може змінитися на «ні; досить» (цей діалектизм не є поширеною по всій Японії лексемою (ええ) *ee*, що має значення «так») [2, ст. 4]. У цьому творі використовуються обидва переклади: 秀明はにやにやながら「ええ女やど」。 *Hideaki ha niyaniya nagara “Ee onna ya do”*. «Добра жінка,» -сказав Хідеакі самовдоволено посміхаючись [4, ст. 65] і 「虫のええ話じゃだ」 *Mushi no ee hanashi jya da*. Досить вже говорити про комах [4, ст. 63]. Використовується ця лексема здебільшого саме в значенні «добрий» і зазвичай використовується з іменниками [1, ст. 30].

Список використаної літератури

1. Adams, Z. (2010). Kansai-ben Survival Manual (関西弁サバイバルマニュアル) (1st ed.). Beloit College.
2. Батюк, І. (2012). Особливості вживання діалектизмів у структурі художнього тексту (на матеріалі роману Накагамі Кенджі «Море засохлих дерев») // Мовні і концептуальні картини світу. – 2011. - Вип. 40. – С. 3-7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2012_40_3
3. Батюк, І. (2012). Стилiстичне використання діалектизмів у мові творів японських письменників (на матеріалі роману Накагамі Кенджі “Бальзамін”) // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. – 2012. – Вип. 26. – С. 28-30. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_26_10
4. Nakagami [中上健次], K. (1982). Mizu no onna [水の女] (p. 1-81). Tōkyō: Shūeisha.